

מדיניות ארצות הברית ביחס לישראל ולמזרח התיכון

פרסום חודשי של מכון מיתווים
בעריכת רבקה בורנשטיין*

מהדורה 5, גיליון 10, אוקטובר 2017

א. יחסי ארה"ב-ישראל

- פגישת טראמפ-נתניהו** - כאשר בנימין נתניהו ודונלד טראמפ נפגשו בשולי העצרת הכללית של האו"ם בניו יורק, נתניהו ניסה להציג את איראן בתור הנושא העיקרי שעליו נסובה השיחה. ואכן, טראמפ ונתניהו חולקים את ההשקפה כי איראן היא המקור הראשון במעלה לחוסר היציבות באזור. הם חולקים גם התנגדות איתנה להסכם הגרעין עם טהראן. תפיסתם המשותפת מקבלת הד נרחב יותר ויותר בתקשורת, בשעה שאיראן מחזקת את השפעתה ומעמיקה את התבססותה בתוך סוריה. טראמפ כבר מאותת כי הוא עשוי להודיע כי איראן אינה ממלאת את התחייבויותיה במסגרת הסכם הגרעין. יחד עם זאת, עמדה נצית כלפי איראן אינה מובילה בהכרח להכרה כי לא קיימת עוד נחיצות להסכם שלום בין ישראל לפלסטינים – כך למד נתניהו, על פי הדיווחים, במהלך פגישתו עם טראמפ. לפני הפגישה אמר טראמפ כי "אנו לחלוטין הולכים לנסות את זה (שלום ישראלי-פלסטיני). אני סבור כי יש סיכוי טוב, שזה יכול לקרות", וציץ בטוויטר על השלום. הדגש ששם טראמפ בפגישתו עם ראש ממשלת ישראל על הסכסוך, כך דווח, הפתיע את נתניהו. טראמפ התמקד בתהליך השלום גם בפגישה שערך עם הנשיא הפלסטיני, מחמוד עבאס, ובשיחות לרגל ראש השנה שקיים עם מנהיגים יהודים בארה"ב. בתוך כך, לאחר כינוס עצרת האו"ם, חזר השליח המיוחד של ארה"ב, ג'ייסון גרינבלט, לאזור לשם המשך דיונים.
- הסנאטור ברני סנדרס ומדיניות-החוץ של ארה"ב כלפי ישראל** - בריאיון שהעניק לתקשורת האמריקאית, דחק הסנאטור סנדרס בארה"ב לאמץ תפקיד "הרבה יותר מאוזן" כלפי ישראל והפלסטינים. הוא תיאר את ארה"ב בתור "שותפה לדבר עבירה" בכל הקשור לכיבוש, אך הדגיש כי ישראל איננה האשמה הבלעדית במצב. הראייה של סנדרס משקפת היטב את השיח שמתנהל בחוגים הפרוגרסיביים בארה"ב, ושקורא לחשיבה מחדשת על המדיניות האמריקנית כלפי ישראל. השיח הזה מתגבר ככל שהכיבוש מתמשך, וככל שהצהרות נתניהו מלמדות כי הוא עתיד להימשך ללא גבול. היחסים בין ארה"ב לבין ישראל מבוססים על ערכים משותפים, ולא רק על אינטרסים משותפים, אבל המשך הכיבוש עומד בסתירה לערכים אלה. הריאיון של סנדרס הוא חלק מהמאמצים שלו להגביר מעורבות בנושאי מדיניות-חוץ, שהתבטאו גם בנאום שנשא באחרונה בווסטמינסטר קולג' ובו פרש משנה פרוגרסיבית למדיניות-החוץ האמריקאית.
- בסיס צבאי קבוע של ארה"ב בישראל** - הצבאות של ישראל ושל ארה"ב חנכו את בסיס הקבע הראשון של צבא ארה"ב בישראל לאחר שנים של תכנון. הבסיס נועד לשפר את מידת המוכנות של ישראל ואת יכולת המגננה שלה מול שורה של איומים אוויריים, ויוצבו בו כמה עשרות חיילים אמריקנים. גורמים בכירים בשני הצדדים מתארים את הבסיס בתור סמל לברית בין ישראל לארה"ב. בכירים בצד הישראלי התבטאו בדבר הצורך בהגנה אווירית משופרת ומועצמת על רקע המסקנות ממצע "צוק איתן" ובתגובה לאיומים עתידיים מצד איראן וגורמים אחרים באזור.

ב. תהליך השלום/הסכסוך הישראלי-פלסטיני

- **הצהרות השגריר פרידמן בעניין הכיבוש - פעמיים לאורך חודש ספטמבר נאלץ הבית הלבן לספק הבהרות בנוגע להערות שהשמיע השגריר האמריקני בישראל, דיוויד פרידמן, שיצרו רושם שהן מסמנות תפנית במדיניות הוותיקה של ארה"ב בנושא הסכסוך הישראלי-פלסטיני. בתחילה התייחס פרידמן למה שכינה "הכיבוש לכאורה", ומאוחר יותר אמר כי ישראל כובשת שני אחוזים בלבד משטח הגדה המערבית, וכי ההתנחלויות הן חלק מישראל. דוברת מחלקת המדינה, הת'ר נירט, מסרה כי "[אני רוצה להיות ברורה לחלוטין](#)" כי המדיניות שלנו [שאינה רואה בהתנחלויות חלק מישראל] לא השתנתה, וכי ההערות שהושמעו "אינן צריכות להיות מובנות בתור קביעה מראש של תוצאותיו של משא ומתן". ארגון ג'יי סטריט הביע [דאגה עמוקה](#) למשמע דברי השגריר, ואילו באיפא"ק לא הגיבו לדברים. האידיאולוגיה העומדת מאחורי התבטאויותיו של פרידמן, יחד עם ההבהרה של נתניהו כי "[לא יהיו עקירות נוספות של התנחלויות](#)", מערערות עוד יותר את הסיכויים למימוש פתרון שתי המדינות, ומציבות קשיים בפני פעולות הממשל האמריקני לקדם יוזמת שלום.**
- **עזה והפיס הפלסטיני - ארה"ב בירכה על "המאמצים שנעשים ליצור את התנאים שבהם הרשות הפלסטינית תוכל לקבל אחריות מלאה ברצועת עזה", וזאת על רקע ההכרזה על תהליך [פיוס](#) בין הארגונים הפלסטיניים. השליח המיוחד של ארה"ב ג'ייסון גרינבלט פרסם [הודעה](#) ברוח זאת, בה הוא גם ציין לחיוב את ביקור הנציגים מטעם הרשות הפלסטינית בעזה בתחילת חודש אוקטובר. שליחי הקוורטט מסרו אף הם [הצהרה](#) בנושא, שבה הביעו תמיכה בשליטת הרשות הפלסטינית בעזה, והזכירו את המשבר ההומניטארי שעדיין שורר ברצועה.**

ג. המזרח התיכון המשתנה

- **ערב הסעודית וקטאר - מאמצי ארה"ב [לבלום את ההסלמה](#) במפרץ הושבו ריקם, לאחר שערב הסעודית וקטאר מסרו הודעות סותרות בעקבות שיחות שערכו מנהיגי שתי המדינות עם הנשיא טראמפ. טראמפ גיבה שוב ושוב את העמדה הסעודית, ואמר כי "אם הם [הקטארים] לא יפסיקו [לממן את הטרור](#), אני לא רוצה שהם [הסעודים והקטארים] יהיו בקשר". בינתיים, מזכיר המדינה טילרסון ניסה את כוחו בתיווך. גם סעודיה וגם קטאר [משקיעות מיליוני דולרים](#) בהסברה של עמדותיהן בסוגיה זו בחוץ לארץ, ואין אינדיקציה שהמשבר בין השתיים יבוא לכלל פתרון בזמן הקרוב. היכולת של טילרסון לתווך בהצלחה בסכסוך זה מוגבלת בשל חוסר הסמכות שלו. מחלקת המדינה ממשיכה [להיחלש](#), ואילו הבית הלבן סתר את דברי מזכיר המדינה בעניינים דיפלומטיים אחדים [ומדאג](#) מכך שטילרסון בולם עסקת נשק רחבת היקף עם ערב הסעודית.**
- **סוריה - בזמן כהונת ממשל אובמה נמתחה ביקורת על מדיניות ארה"ב בזירה הסורית בגין חוסר העקביות שלה, בייחוד בכל הנוגע לנשק הכימי ולשאלת סילוק בשאר אל-אסד מהשלטון. מאז השבעתו כנשיא, טראמפ לא הציג מדיניות ברורה משלו בנושא הסורי. בה בעת, מוסקבה הגבירה מאז 2015 ללא הרף את ההשפעה הצבאית והמדינית על הנעשה בסוריה. פוטין, על פי הדיווחים, [מנסה כעת לגבש תכנית](#) לגבי עתידה של סוריה, שתאפשר לרוסיה לשמור על קשרים טובים גם עם ישראל וגם עם איראן. השליח המיוחד של האו"ם, סטפן דה מיסטורה, דרש כי המוקד הדיפלומטי יחזור לשיחות בין הפלגים הסורים בז'נבה, שנערכות תחת חסות האו"ם. עם זאת, עד כה תהליך ז'נבה נכשל שוב ושוב. המלחמה בסוריה נעשית יותר ויותר רלבנטית לישראל בשל המעורבות הגוברת של איראן בקרבת רמת הגולן. קובעי מדיניות בישראל השמיעו באזני ארה"ב ורוסיה כאחד את דאגותיהם לאור ההתפתחויות בסוריה, וביקשו מווישינגטון לפעול [ביתר שאת](#) לדחיקת רגליה של איראן משטח סוריה.**

ד. הסכם הגרעין עם איראן והשלכותיו

- עתיד הסכם הגרעין עם איראן - בתחילת אוקטובר אמר מזכיר ההגנה מאטיס כי הסכם הגרעין עם איראן עולה בקנה אחד עם האינטרס הלאומי של ארה"ב,** ושעל פי קהילת המודיעין האמריקנית והסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית איראן ממלאת את חלקה בהסכם. בכירים מדיניים, ובהם [מזכיר המדינה לשעבר קרי](#) והסנאטור גראהם, שותפים אף הם להערכה זאת. אף על פי כן, טראמפ עשוי להודיע לקונגרס ב-15 באוקטובר שאיראן מפרה את ההסכם. הממשל עדיין לא הציג כל הוכחה להפרה של ההסכם מצד איראן, והמדינות [האירופיות החתומות](#) על ההסכם הביעו [התנגדות חריפה](#) לקביעה כי איראן מפירה אותו. אם טראמפ אכן לא יאשר כי איראן עומדת בהסכם, מהלך זה יפתח חלון זמנים של 60 יום, שבו חברי הקונגרס יצטרכו להחליט האם להטיל מחדש סנקציות הקשורות לנושא הגרעין. ייתכן כי טראמפ מקווה שהקונגרס לא יטיל מחדש את הסנקציות, וכי הלחץ עלי איראן ידחוף את טהראן לשאת ולתת מחדש על היבטים מסוימים של ההסכם (תקווה שמומחים מדיניים [רבים מבטלים](#)). אם הקונגרס באמת יטיל מחדש את הסנקציות, ההסכם כולו עשוי להתמוטט ולהצית משבר מידי עם איראן. אולם, זהו לא התרחיש הסביר. הגיוני יותר כי ההסכם יישאר בתוקף, גם אם ארה"ב תיסוג ממנו. איראן פנתה לשותפים האירופיים בבקשה כי [ימשיכו לקיים](#) את ההסכם גם לבדם, אם יהיה צורך בכך. בכל מקרה, ערעור הסכם הגרעין ללא עילה הוא צעד אשר פוגע באמינותה הדיפלומטית של ארה"ב, ומגביל ללא צורך את האופציות להתמודד עם הפעילות האיראנית בסוריה ובאזור כולו.

ה. קריאה נוספת

מאמרים	נושא
Jonathan Spyer, " Israel is going to war in Syria to fight Iran. " <i>Foreign Policy</i> , September 28, 2017 Aaron David Miller, " Mea culpa: I said Trump and Bibi would blow up. " <i>Foreign Policy</i> , September 18, 2017	ישראל ותהליך השלום
Ilan Goldenberg, " The ship has sailed on keeping Iran out of Syria. " <i>Matzav - Israel Policy Forum</i> , September 15, 2017 Rhys Dubin, " Egypt cracks down, again. " <i>Foreign Policy</i> , September 28, 2017 James F. Jeffrey and Dennis Ross, " The United States needs a Middle East strategy. " <i>The Washington Institute</i> , September 19, 2017	המזרח התיכון
Ariane M. Tabatabai, " Does the Iran nuclear deal have a future? Why Europe's continued support is key. " <i>Foreign Affairs</i> , September 20, 2017 Suzanne Maloney, " The roots and evolution of Iran's regional strategy. " <i>The Atlantic Council</i> , October 2, 2017 Richard Nephew, " Grasping at straws. " <i>Arms Control Association</i> , September 22, 2017 Sen. Tim Kaine, " Backing out of the Iran agreement would damage America's moral authority. " <i>Time</i> , September 26, 2017 Colin Kahl, " Twitter Thread: The Iraq War coalition is back! This time the target is Iran. " September 29, 2017	איראן

ו. ציר זמן חודשי

תאריך	אירוע
11 בספטמבר	השליח המיוחד של הנשיא טראמפ למלחמה בדאע"ש נפגש עם שר החוץ של ירדן וצוות הביטחון הלאומי הירדני על מנת לדון במלחמה נגד דאע"ש.
12-22 בספטמבר	בשולי העצרת הכללית של האו"ם בניו יורק, הנשיא טראמפ קיים פגישות עם מנהיגים זרים, כולל מישראל, קטאר, הרשות הפלסטינית, ירדן, מצרים, אפגניסטן ותורכיה.
21 בספטמבר	נציגים מארה"ב, מצרים, צרפת, גרמניה, איטליה, בריטניה, ירדן, הולנד, נורבגיה, קטאר, ערב הסעודית, שוודיה, תורכיה ואיחוד האמירויות פרסמו הצהרה משותפת בנושא סוריה לאחר בדרג שרים שקיימו
22 בספטמבר	מזכיר המדינה טילרסון השתתף בפגישת הקואליציה למלחמה בדאע"ש, תחת הכותרת "מעצבים את השלום".
28 בספטמבר	שליחי הקוורטט מפרסמים הודעה משותפת על המצב בעזה ותהליך הפיוס הפלסטיני.
29 בספטמבר	מחלקת המדינה דוחה את משאל העם החד צדדי של חבל כורדיסטאן.